

ОЛИЙ ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИДА ТАЛАБАЛАРГА ИНГЛИЗ ТИЛИ ТЕЗКОР ЎҚИТИШНИНГ АФЗАЛЛИКЛАРИ ҲАҚИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР

П.ф.д., профессор **Ибраимов Холбой Ибрагимович**

Давронова Фотима Пирназаровна

Самарқанд давлат ветеринария медицинаси,
чорвачилик ва биотехнологиялар университети ўқитувчиси

Аннотация: Мақолада рақамли технологиялар воситасида инглиз тилини ўқитиш тизимини такомиллаштириш хусусида фикр баён этилган бўлиб, муаллиф томонидан таълим сифатини ошириш ва самарадорлигини таъминлашга қўмаклашадиган методлар ўз ифодасини топган.

Таянч сўзлар: веб-квест, HubPages (фойдаланувчи томонидан яратилган контент портали), интернет-сервис, расмий Web-сайт, кутубхона сайти, электрон манзил, таълимий контент, таълимий ва тарбиявий контент, илмий контент.

SOME CONSIDERATIONS ON THE ADVANTAGES OF FAST TEACHING OF ENGLISH LANGUAGE TO STUDENTS IN THE PROCESS OF HIGHER EDUCATION

D.p.s., professor, **Ibraimov Kholboy Ibragimovich**

Davronova Fotima Pirnazarovna

Teacher of Samarkand state university of
veterinary medicine, livestock and biotechnologies

Abstract. The article presents an opinion on the improvement of the English language teaching system with the help of digital technologies, and the methods that help to increase the quality of education and ensure its effectiveness have been expressed by the author.

Key words: webquest, HubPages (user-generated content portal), internet service, official website, library website, e-mail address, educational content, educational and educational content, scientific content.

Кириш.

Давлат таълим стандартлари, соҳа бўйича адабиётлар, таҳлилидан инглиз тили ўқув курсини бўлғуси касб билан боғлашда амалий машқларни талабаларга тақдим этиш тавсия этилган. Бироқ, амалдаги дарсликларда кўрсатилган мақсадга эришиш ёки қўйилган топшириқни бажаришга қаратилган амаллар кетма-кетлиги борасида ижрочига тушунарли ва аниқ кўрсатмалар бериш ҳар доим ҳам назарда тутилмайди.

Рақамли технологиялар шароитида талабаларга инглиз тилини тезкор ўргатишда ўқитиш, ўргатиш, машғулоти ташкил қилиш методларидаги бири-бири билан боғланишлар ва уларнинг қўйилган мақсадни амалга ошириш имкониятлари анча юқори бўлиб, улар ўзида бир нечта фаол методларни бириктиради ҳамда аудитория ва аудиториядан ташқари жараёнларда босқичма-босқич ўқув мақсадларини амалга оширишга хизмат қилади.

Асосий қисм. Маълумки, олий таълимда инглиз тилини ўқитишда инновацион таълимнинг турли шакллари ва усулларидан фойдаланилади: таълим технологиялари, ахборот-коммуникация технологиялари, дастурлаштирилган технологиялар ва бошқалар.

Фикримизча, инглиз тилини тезкор ўқитишда билимларни тизимлаштириш ва кўргазмали намоиш этиш технологиялари сирасига маъруза-визуализация, мавзу бўйича адабиётлар рўйхатини тузиш, ўрганилаётган инглиз тилидаги матнни жадваллар, схемалар билан бойитиш, рефератлар тайёрлаш, диаграммалар, чизмалар, технологик хариталар билан ишлаш, мавзу бўйича адабиётларни тизимлаштириш, тузилган жавоб билан дастурлаштириладиган сўров киради.

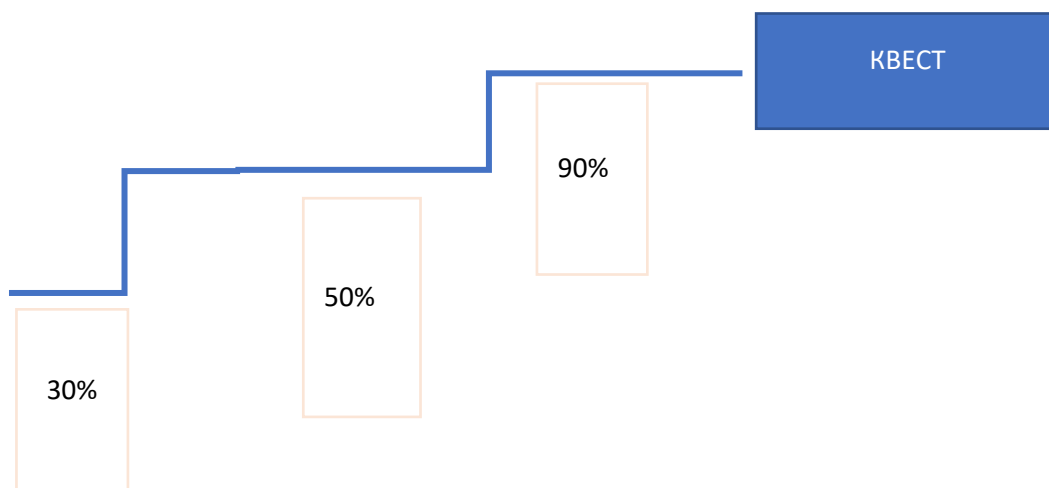
Рақамли технологиялар шароитида талабаларга инглиз тилини тезкор ўргатишда уларда онг, тафаккур ва мантиқни такомиллашуви, ривожланишини таъминловчи методлардан фойдаланиш муҳим аҳамият касб этади.

Олий таълим мазмунида инглиз тилидан танланган ўқув материали аудитория ва аудиториядан ташқари машғулотлар унумдорлиги ва ўқитиш самарадорлигини оширади. Ўқитиш методларини танлашда ўқитувчи таълимнинг аниқ шароитида энг кам вақт сарф қилган ҳолда ўқув – тарбия вазифаларининг самарали ҳал қилинишига қаратилган энг қулай усул танлаши мақсадга мувофиқ.

Инглиз тилидаги ўқув материални идрок этишда талаба материал мазмунини тушуниш йўлида асосий кўрсатма сифатида талаба матн тузилишининг алгоритмининг қабул қилади. Масалан, инглиз тилидан талабалар билимини баҳолашда тест назорати кенг қўлланилади. Агар талабаларга рақамли технологиялар ёрдамида, масалан, Булутли технология замиридаги- тестлар

билан мурожаат этилса, бу ҳолат талабаларда катта қизиқиш уйғотади ва талабаларнинг умумий дунёқарашининг шаклланганлик даражаси билан бирга, фанга оид эгаллаган компетенцияларини аниқлашга имконият яратади.

Бугунги кунда мактабгача таълим муассасаларидан бошлаб, таълим босқичларининг барчасида рақамли технологиялардан фойдаланиш ҳолатлари кузатилмоқда. Бироқ, ушбу ишлар тизимлаштирилмаган ва дидактик тамойилларга ҳар доим ҳам риоя қилинмаган ҳолда ўтказилаётганлигининг гувоҳи бўлдиқ. Масалан, уй вазифаси - бу шунчаки зерикарли "мажбурий" иш эмас, балки янги изланишга ўтиш учун қизиқарли бўлган босқич бўлиб ҳисобланади. Ўқув жараёнида квестлардан фойдаланиш, шунчаки ўқув материални платформадан юклаб олиш эмас, балки вазиятли топшириқ, жумбоқ ҳолатидаги масалани ечиш, талабаларда кўпроқ қизиқиш уйғотади, билимга жалб қиладиган веб-квестлар уларнинг билим даражасини сезиларли даражада оширади.

1-расм. Талабаларнинг ўқув жараёнида квестлардан фойдаланиши воситасида билим даражасининг ошиши

Расмда ифодаланганидек, талабаларнинг аудитория машғулотида маърузаларни конспектлаштиришлари Интернетдан маълумот манбаи сифатида фойдаланишнинг энг оддий намунасини акс эттиради. Инглиз тилида қайта ёзишга асосланган веб-квестларни веб-қидирув деб ҳисоблаш керак эмас. Аксарият ҳолларда, веб-қидирув вазифаси сифатида машғулотларда мавзунини қайта ҳикоя қилишга руҳсат берилади. Бироқ, талабалар оғзаки тақдиротининг шакли ва асл материалларнинг шаклидан сезиларли даражада фарқ қиладди, яъни, бу матн Интернетдан матн муҳарририга мурожаат этмаган ҳолда олинади.

Рақамли технологиялар шароитида талабаларга инглиз тилини тезкор ўргатиш учун таълим платформаси контенти қуйидаги ташкил этувчилардан иборат бўлиши лозим:

- **таълимий контент:** ўқув жараёнига татбиқ этилаётган мазмуннинг сифатини оширишга қаратилганлиги; ўзини-ўзи бавҳоллаш учун диагностик тизимнинг фаоллиги; таҳсил олувчиларининг ўқув фаолиятини масофавий таълим интеграцияси асосида ташкил қилиниши ва бошқалар.

- **таълимий ва тарбиявий контент:** ўқув дастурлари; семестр ва якуний аттестация бўйича маълумот; таҳсил олувчиларнинг шахсий, акмеологик, келгуси касбий фаолиятида зарур бўлган компетенцияларнинг ривожланганлигини аниқлашга мўлжалланган тестлар; педагогик фаолиятни ташкил қилиш бўйича маълумотлар; веб-квест функциялари ҳақида таъриф, умумий ва регламентлаштирилган ахборот; интернет-сервис, расмий Web-сайт, кутубхона сайти, электрон манзил, таълимий ва тарбиявий аҳамиятга эга бўлган постлар яратиш; талабаларнинг ижтимоий тармоқларда инглиз тилини ўрганиш бўйича методикалар ва бошқалар.

- **илмий контент:** илмий-тадқиқот фаолияти билан боғлиқ бўлган барча маълумотлар, дидактик тавсифга эга бўлган ва ўзида изланувчанлик компонентларини уйғунлаштирган ахборотлар.

- **мотивацион контент:** рақамли технологиялар шароитида талабаларга инглиз тилини тезкор ўргатишнинг педагогик ва психологик аспекти; методикасининг тўрт принципи асосида таълим жараёнини ташкил қилиш каби компонентлардан иборат мазмунга эга.

Масалан, “The House of My Dream” мавзусидаги топик асосида 1-босқич талабаларига қуйидаги квест ечимини топиш лозимлиги топшириқ контентига юкланган. Бунда ҳам таълимий ва тарбиявий ва мотивацион контент вазифалари ўз моҳиятини функционал даражада бажарган ҳисобланади.

The House of My Dream

Like anybody else, I would like to live in a house that is perfect in every way. And now I will tell you about the house of my dream.

I would like my house to be somewhere in a quiet and cozy town by the sea or just in a warm and sunny place because I do not like cold and winter. My house is not very big and it is two-storeyed. It is built of bricks and painted white, and its roof is made of tiles in a bright blue color, so it looks fresh and cool even when the weather is hot.

Around my house there is a large courtyard with flower beds and a rose garden. There are also beautifully trimmed shrubs, and in the far corner of the yard there are two pines

between which a hammock is stretched. Near my house there is also a small pool with sun loungers around. The fence around the house is also made of bricks with nice wrought-iron gates.

A wide stone porch with a beautiful railing leads to the door of my house. Behind wide white double doors there is a spacious hall with walls painted beige and wrought-iron lamps on the wall and the ceiling. Nearby, there is a small beautiful hanger and a banquette to make it convenient to take off your shoes. Opposite the door there would be two armchairs and a table with fresh flowers or an elegant console.

On the ground floor of my house there is a kitchen, a dining room, and a living room. I love the Provence interior design, so the living room is spacious, with beige or white furniture, charming chandeliers made of white frosted glass, and a pastel carpet on the floor. On the windows there are curtains with large floral patterns, and by the sofa there is a coffee table made of wood. There are also several small tables for lamps and vases with fresh flowers.

The kitchen and dining room are designed in the same style as the living room. Along the wall there is a light gray kitchen set, the walls are finished with beige tiles and covered with expensive wallpaper. In the dining room there is a large table made of bleached oak, chairs with high comfortable backs, and a small elegant sofa.

On the first floor there is a bedroom and two rooms for my daughters. The younger daughter's room is made in dark pink, gray, and light brown colors. By the window there is a large desk and a convenient mirrored bookcase above it. Further from the window there is a large suede sofa and a comfortable pink beanbag. On the opposite wall there is a TV-set.

My elder daughter is a teenager, so she chose peach, white, and turquoise for her room. In her room there is a wide single bed, a comfortable desk, a wardrobe, a window sill with pillows to admire the view from the window, a mirror, and an easel because she is fond of drawing. As for our bedroom, it is also Provence-designed, but it looks more modern, with large stained glass windows, a bed with a wrought-iron back, a wooden chest of drawers, wood wall panels, and pastel curtains. From the bedroom there is a way to the large walk-in closet where my clothes and shoes are stored.

This is how the house of my dream looks like. I hope I'll have it someday.

Ушбу матн таълимий платформага юклангандан сўнг, Веб-квест топшириқлари талабанинг инглиз тилини тезкор ўзлаштиришга қаратилади. Агар илгари монотон тарздаги фойдали бўлган бепул контент жуда самарали тарзда ўзгартирилган бўлса, бугунги кунда тушунча берилган электрон матн энди электрон почта email-манзиллини тақдим этиш учун бундай жозибали мукофот эмаслигидан далолат беради. Бу эса, Интернет-маркетингда ўзининг изини қолдиради. Сўнгги йилларда ахборот технологиялари бўйича кенг оммалашган

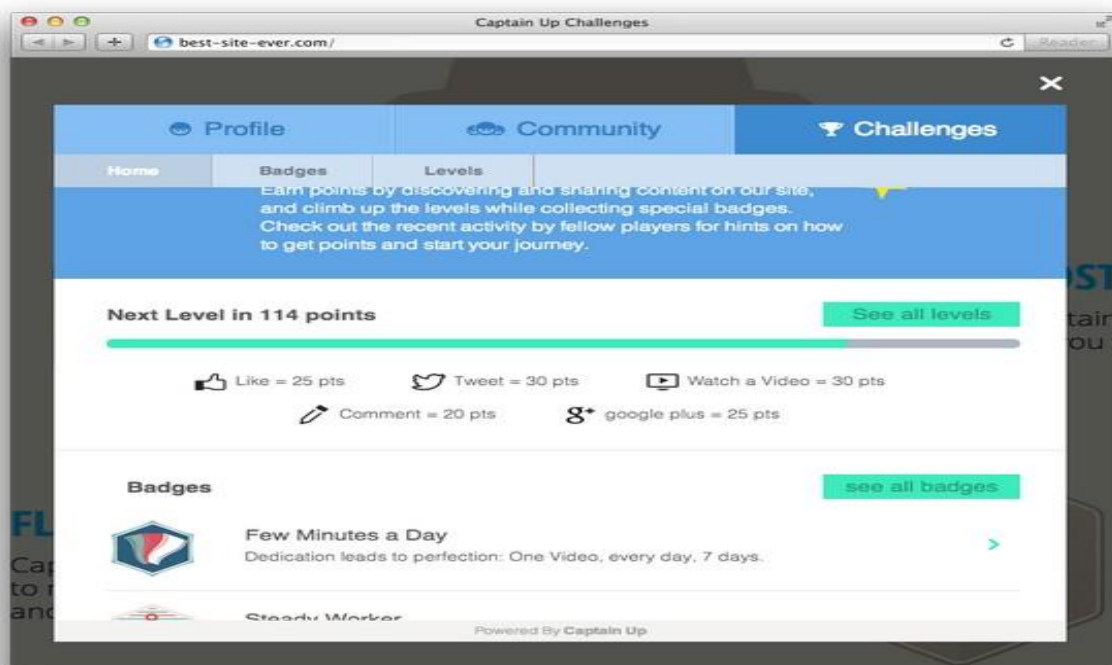
концепция мавжуд бўлиб, у шахсий самарадорлик муаммосини ҳал қилишга ва маркетинг стратегиясини янги босқичга олиб чиқишга қодир.

Тадқиқот доирасида Веб-квест тушунчасини батафсил ўрганиб, унинг асосий принципларини ўрганишга киришдик ва изланиш фаразидан келиб чиқиб, ушбу концепция тадқиқот мақсадига мос келишини таҳлил қилдик. Аниқланишича, мазкур рақамли технология анчадан бери мавжуд бўлган технология сифатида қўлланилиб келинишига қарамасдан, унинг аксарият форматлари истеъмолчилар эҳтиёжларига жавобан ҳатти-ҳаракатларига таъсир қилишнинг экспериментал усуллари сифатида ишлаб чиқилган. Таълим тизимида мазкур технология дидактик маҳсулотларни тизимлаштириш учун мўлжалланган.

Бунинг учун ушбу браузер таълим жараёнидаги топшириқларни илмий изланиш дебчасига айлантиради. Таҳсил олувчилар бадиий қаҳрамонлар сиймоларини, ёки таниш вазиятлардаги ижтимоий ролларнинг тақсимланишини геймлар асосида ижро этиб кўришга имконият яратилади. Бунда таҳсил олувчи вазифаларни рўйхат қилиб олгач, унга мос равишда муайян стратегия режасини тузиши мумкин. Масалан, Джон Голсуорси, Даниэль Дефо, Артур Конан Дойль, Уильям Шекспир, Сомерсет Моэм, Агата Кристи, Джейн Остен, Бронте опасингиллар, Чарльз Диккенс каби инглиз классик ёзувчиларининг асарларини ўқиш учун рўйхат бўйича уларни инглиз тилида ўрганиш имконияти яратилади ва ушбу асар қаҳрамонлари иштирок этган квестларни мунозарали Дебат тариқасида ташкил қилиш мумкин. Бунда талаба ҳам асар қаҳрамонлари билан танишади, ҳам инглиз тилидаги нутқни тинглаб, эшитишга муяссар бўлади.

Масалан, WordPress-плагин Captain Up орқали амалга оширилган топшириқлар учун балл йиғишга имкон беради (масалан, инглиз тилида изоҳлаш учун, бирон объектни тавсифлаш учун ва ҳ.к.).

Инглиз тилини тезкор ўрганишда рақамли технологиялардан фойдаланишнинг яхши намунаси HubPages (фойдаланувчи томонидан яратилган контент портали) бўлиб, унинг фойдаланувчилари маълум ютуқлар, масалан, ёзилган ёзувлар сони ва уларнинг сифати учун бирон нишонлар, ёки белгилар билан мукофотланади ва у одатда, онлайн ўқитишда қўлланилади.

2-расм. Рақамли технологиялардан фойдаланиш намуналаридан бири- HubPages контент портали кўриниши

Масалан, Disqus деб номланувчи шарҳлар блогда фойдаланувчиларни интеракцияга чорловчи, шарҳларга ўз нуқтаи назарингиздан ёндашишга имконият яратувчи рукн мавжуд. Унга кўра талабалар мустақил равишда ўз қарашларини ёза олишлари мумкин.

Энг яхши шарҳ учун танлов - бу талабаларни жалб қилишнинг яна бир кучли усули. Ойнинг энг яхши шарҳини танланг ва оммавий равишда (блог постида ёки ижтимоий тармоқларда) фойдаланувчига қимматли ҳиссаси (мақоми) учун миннатдорчилик билдириш ва бонус (мукофот) билан тақдирланг. Бундай танловлар фойдаланувчиларни батафсил шарҳлар ёзиш учун жалб қилиниши мумкин.

Муҳим маълумотларни жойлаштириш, фойдаланувчи томонидан яратилган таркибни яратиш ёки сўровнома ўтказиш учун ҳам таълим жараёнида фойдаланиш мумкин.

Талабалар маълумотларни йиғиш, танлаш ва уларни қайта ишлашда ижодий веб-квестлар билан ишлаш кўникмаларидан фойдаланадилар. Бу квестлар дидактик маҳсулот яратишни талаб қилади. Ижодий лойиҳалар дизайн лойиҳаларига ўхшайди, аммо натижалари бўйича янада эркин ва мустақил фикрлашни талаб этади.

Хулоса. Демак, дидактик жараён иштирокчиларини таълим жараёнидаги қизиқишлари, мотивациясини оширишга мўлжалланган, ўқув предметини мукамал ўрганишга асос бўладиган рақамли технология турлари: булутли, веб-квест, мунозарали квестлардан фойдаланиш самарали натижалар бериши назарий жиҳатдан ўз тадқиқига эга. Рақамли технологиялар шароитида талабаларга инглиз тилини тезкор ўргатиш куйидаги талаблар асосида амалга оширилади:

талабаларда қизиқиш ва фаолликни уйғотиш;

янги ўқув материални инновацион технологиялар асосида ўзлаштиришни осонлаштириш;

ўқув материални баён этиш натижасида мавзунинг мақсади, унинг асосий мазмуни ва ўқитувчи томонидан қўйиладиган саволлар талабаларга тушунарли бўлиши учун турли геймлардан фойдаланиш;

инглиз тили ўқув курсининг мазмунига қўйиладиган асосий талаб- инглиз тили дефинициялари, конструкцияларини ўрганиш ва бошқа фанлар билан узвий алоқадорликни таъминлаш.

АДАБИЁТЛАР:

1. Муслимов Н.А. Педагогик компетентлик ва креативлик асослари.–Т.: 2015, -80 б
2. Pirnazarovna, D. F. (2022). DIGITAL TECHNOLOGIES IN STUDYING ENGLISH AT UNIVERSITY: TRADITIONS AND INNOVATIONS. *EPRA International Journal of Multidisciplinary Research (IJMR)*, 8(3), 97-100.
3. Pirnazarovna, D. F. (2022). WAYS OF FORMING DIGITAL LITERACY IN THE CONTEXT OF TEACHING ENGLISH. *EPRA International Journal of Research and Development (IJRD)*, 7(3), 55-57.
4. Davronova, F. (2022). PEDAGOGICAL ASPECTS OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN RAPID ACQUISITION OF ENGLISH. *Innovative Development in Educational Activities*, 1(2), 44-47.
5. Davronova, F. (2022). EXPERIMENT-TESTING METHODOLOGY OF ON RAPID TEACHING OF ENGLISH TO STUDENTS IN THE CONDITONS OF DIGITAL TECHNOLOGIES. *Innovative Development in Educational Activities*, 1(2), 72-76.
6. Давронова, Ф. П. (2022). РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЁРДАМИДА ИНГЛИЗ ТИЛИНИ ТЕЗКОР ЎРГАТИШ МАЗМУНИ, МЕТОД, ВОСИТАЛАРИ ҲАҚИДА БАЪЗИ МУЛОҲАЗАЛАР. *Innovative Development in Educational Activities*, 1(2), 107-116.

7. Давронова, Ф. П. (2022). ЗАМОНАВИЙ МЕТОДЛАР АСОСИДА ХОРИЖИЙ ТИЛЛАРНИ ЎРГАТИШНИНГ МЕТОДИК ХУСУСИЯТЛАРИ: Давронова Фотима Пирназаровна, Самарканд давлат ветеринария медицинаси, чорвачилик ва биотехнологиялар университети. *Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал*, (5), 159-163.
8. Давронова, Ф. П., Курбанова, Н. П., & Бабаханова, К. П. (2022). РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ШАРОИТИДА ТАЛАБАЛАРГА ИНГЛИЗ ТИЛИНИ ТЕЗКОР ЎРГАТИШНИНГ МЕТОДИК ХУСУСИЯТЛАРИ. *RESEARCH AND EDUCATION*, 1(4), 38-43.
9. Davronova, F., Sattarova, G., & Bekmurodova, M. (2020). The importance of usage interactive methods in teaching foreign languages. *Результаты научных исследований в условиях пандемии (COVID-19)*, 1(03), 47-57.
10. Давронова, Ф. П. (2022, July). ИНТЕРФАОЛ ТЕХНОЛОГИЯЛАРГА УСТИВОРЛИК БЕРИШ АСОСИДА ИНГЛИЗ ТИЛИНИ ТЕЗКОР ЎРГАНИШ МОДЕЛИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. In *INTERNATIONAL CONFERENCES* (Vol. 1, No. 11, pp. 20-32).